

Plusko

BUĎ SOUČÁSTÍ
SLOVÁCKÉHO
DIVADLA!

ODPAL, KAČO! / metodický list k inscenaci

INFORMACE O INSCENACI

Synopse

Autorská inscenace Ateliéru Skrz vznikla jako kolektivní výpověď mladých tvůrců o střetu tradice a současnosti, o dospívání, identitě a o potřebě být přijat. Děj se odehrává ve vesnici Suchá Loz, kde skupina mladých lidí připravuje tradiční Kateřinskou zábavu – Kaču. Zatímco někteří chtějí zachovat lidové zvyky a „dělat to tak, jak se to dělalo vždycky“, jiní volají po moderním pojetí, větší otevřenosti, zapojení sociálních sítí i po tématech, která odrážejí dnešní svět.

Prostorem setkávání se stává „Peklo“ – sklepní prostor pod jevištěm, kde se postupně odhalují nejen rozdílné názory, ale i osobní příběhy a zranění jednotlivých postav. Za humorem, ironií a vínem se skrývá samota, tlak na výkon, problémy s přijetím sebe sama, otázky tělesnosti, psychického zdraví i queer identity. Každá z postav nese svůj malý vnitřní boj – s rodinou, s očekáváním, s vlastní nejistotou.

Tvůrci propojují realistické dialogy s poetickými a hudebními pasážemi, ve kterých se objevují písně, rytmizované texty i fyzická akce. Scéna, symbolika (bota, zástěrka, plastová ryba Arpád) i jazyk (čeština, slovenština, nářečí) zdůrazňují napětí mezi „starým“ a „novým“ světem.

Závěr inscenace není jednoznačným rozuzlením, ale spíše výzvou: tradice má smysl jen tehdy, pokud ji dokážeme přetvářet a naplňovat vlastním významem.

„Odpal, Kačo!“ tak není jen o jedné vesnické zábavě, ale o celé generaci, která hledá rovnováhu mezi tím, odkud pochází, a tím, kým chce být.

Ateliér SKRZ

Skrz sebe k divadlu, skrz divadlo k sobě

SKRZ je ateliér mladé tvorby působící při Slováckém divadle v Uherském Hradišti od října 2024. Jde o pilotní ročník, který se věnuje práci s amatéry v prostředí profesionálního divadla. Účastníci ateliéru ve věku 18-25 let se v něm seznamovali s hereckými technikami a hledali témata pro svou autorskou inscenaci skrze autorské psaní a improvizace. Inscenace

Odpal, Kačo! nabízí pohled mladé generace na prostředí, ve kterém žijí, na folklor a tradice, na obtížnost vzájemné komunikace a také nenápadnou introspekci do sebe sama.

Tvůrci

Režie: Daniela Evjáková
Dramaturgie: Helena Gricová
Scénografie: Yauheni Bisiuk
Hlasová spolupráce: Ján Hyža
Metodická spolupráce: Veronika Kořínková, EDUdrama
Scénář: kolektiv ateliéru Skrz
Autorská spoluúčast: Ema Lapčíková

Premiéra: 3. 5. 2025

Osoby a obsazení

Táňa: Tereza Beníčková
Dalibor: Daniel Borýsek
Pavel: Peter Felix
Kát'a: Klára Chytková
Líba: Lucie Kreisingerová
Vlasta: Victoria Křenová
Mima: Magdaléna Režňáková

KONTEXTUÁLNÍ INFORMACE

Kateřinská zábava v Suché Lozi

Suchou Loz, vesnici ve Zlínském kraji, obývá zhruba 1 200 lidí. Ti se každoročně těší na největší kulturní událost, která se zde odehrává – Kateřinskou zábavu, také zvanou „Kača“ či „Zástěrková zábava“ (toto jméno získala podle zástěrky visící na oponě v sále).

Koná se vždy čtvrtý týden v listopadu, na počest svátku sv. Kateřiny, patronky studentů, učitelů a řemeslníků. Tento svátek byl vnímán jako poslední příležitost k tanci a veselí před začátkem adventu. Zábavu tradičně organizuje vždy jeden ročník, jehož chlapecká část by byla v následujícím roce odvedena na vojnu.

Před začátkem zábavy prochází krojovaný původ obcí. Za doprovodu dechovky obejdou důležitá místa jako je kostel sv. Ludmily, dům starosty (či místostarosty) a obecní sál, kde se akce koná. V osm hodin večer pak probíhá tradiční zahájení.

Kateřinská zábava v Suché Lozi je výjimečná díky „právu žen“. To v praxi znamená, že během zábavy probíhá dámská volenka až do jedenácté hodiny večer, kdy dochází ke shazování boty. A co to to shazování boty vlastně je? Inu, cca 4,2 metru nad zemí je zavěšena bota, kterou se

mohou po jedenácté hodině večerní muži pokoušet shodit. Jejich motivací jsou mimo jiné čtyři litry vína a fakt, že v momentě, kdy je bota shozena, dámská volenka končí.

V minulých dobách byla Kateřinská zábava příležitostí pro mladé, aby si dali navzájem najevo vzájemnou náklonnost. Dnes se jedná hlavně o tradiční folklorní akci, která se těší oblibě nejen mezi místními, ale i mezi obyvateli okolních obcí. Zároveň se jedná o příležitost pro mladé lidi, aby si vyzkoušeli odpovědnost za organizaci takto významné akce.

Alkoholismus a jeho dopady na nezletilé

Česká republika dlouhodobě patří mezi státy s nejvyšší konzumací alkoholu na světě. Průměrná roční spotřeba čistého etanolu je necelých 14 litrů. Pokud bychom to rozpočítali na pivo (s obsahem alkoholu 4,5 %), vyjde nám 59l půllitrů piva na rok. Tato statistika započítává i abstinenty a nemluvnata, tudíž v realitě se u některých rizikových konzumentů může jednat o daleko větší číslo.

V naší zemi je konzumace alkoholu (primárně piva, ale v některých oblastech také vína a pálenek) považována za součást kulturní tradice a ono nadměrné užívání je často omlouváno právě zvykem, národností či právě kulturou. Mnozí konzumenti si však neuvědomují, že nadměrné pití má špatný vliv nejen na zdraví, ale i na jejich okolí, a to obzvláště vychovávají-li děti.

Ačkoliv nelze určit přesnou hranici nebezpečné konzumace, která zavání závislostí, Světová zdravotnická organizace mluví o cca 20 gramech ethanolu denně (což je zhruba 1 pivo či víno). Cokoliv nad může být považováno za nebezpečné.

Studie uvádějí, že zhruba 10-15 % dětí žije v rodinách s problémy s alkoholem. Takový život může mít neblahý vliv na psychické zdraví dětí (vyšší výskyt úzkostí a depresí, pocity studu) a také může docházet i parentifikaci, tedy k tomu, že dítě přebírá roli dospělého (např. při péči o sourozence či o domácnost). Dítě vyrůstající v rodině se závislým rodičem má navíc až čtyřikrát větší pravděpodobnost, že se v budoucnosti samo stane závislým. Dalšími problémy jsou pak domácí násilí a sociální či vývojové problémy.

Velkým problémem je pro takové děti společenské tabu. Mnoho z nich nevyhledá pomoc, kvůli studu nebo pocitu, že je jejich situace normální. Ostatně normalizace konzumace alkoholu jim vůbec nepomáhá. Stále žijeme ve společnosti, kde je normální pít a abstinenti jsou považováni za anomálii. Pokud se člověk rozhodne nepít, je vystaven posměškům a v případě žen také neustálým dotazům na těhotenství. Alkoholismus není jen problémem jednotlivců, ale celospolečenský jev.

Co je to peklo?

Už předkřesťanské kultury měly různé představy o podsvětí. Egypťané věřili v Duat, Řekové v Hádovu říši, ovšem rozdíl byl v tom, že tato místa, nebyla zpravidla určena k výkonu trestu, jako je tomu u pekla křesťanského, nýbrž sloužila jako místo pro posmrtnou existenci duší.

Ještě ve Starém zákoně nacházíme pojem Šeol, což je neurčitý prostor, kam odchází duše všech mrtvých.

Peklo jako ohnivé místo určené pro hříšníky, přichází až s Novým zákonem, v němž se objevuje pojem Gehenna, což je údolí u Jeruzaléma, kde se pálily odpadky a má symbolizovat ohnivé místo trestu. Význam pekla byl poměrně jednoduchý, bylo vnímáno jako místo, kam přichází duše hříšníků po smrti, a jako místo věčné bolesti a odloučení od Boha. Sloužilo jako morální výstraha, nástroj výchovy a posílení autority církve.

Koncept pekla se stává propracovaným světem utrpení ve středověku. Církev líčí plameny pekelné, demony i mučení. Velkou zásluhu na tom, jak peklo vnímáme dnes, má samozřejmě Božská komedie od Danta Alighieriho, který vytvořil 9 kruhů pekla dle závažnosti hříchů. V samotném jádru pekla se pak nachází Lucifer, který ve svých tlamách drtí ty největší zrádce: Jidáše, Bruta a Cassia.

Mimo náboženský kontext může být peklo chápáno i symbolicky. Pro filozofy a psychology může být stavem lidské mysli, hlubokého zoufalství, výčitek svědomí nebo vnitřního rozkladu. Jean-Paul Sartre prohlásil, že *peklo jsou ti druzí* a v tomto smyslu ho lze chápat jako metaforu pro utrpení, které si vytváříme sami vinou, nenávistí či strachem.

TEMATICKÉ OKRUHY VHODNÉ K NAVÁZÁNÍ

- ➔ Identita, sebehodnota, přijetí odlišnosti
- ➔ Tradice, folklor a kulturní dědictví
- ➔ Alkohol a rizikové chování (nejen) mladých
- ➔ Generační napětí a komunikace
- ➔ Tělesnost, duševní zdraví, tlak společnosti

SEKCE 1: DÁVALI JSTE POZOR?

V inscenaci se řeší konání zábavy. Pro jakou vesnici?

Suchá Loz

A kdo je patronem*patronkou této zábavy?

Svatá Kateřina

Jaké kusy oděvů jsou po sále zavěšeny? A kde?

Bota u stropu (4,20 m nad zemí), zástěrka na oponě.

Dokážeš vypsat dvojici (nebo dvojice), které spolu v inscenaci mají přátelský vztah? Proč si myslíš, že to tak je?

Dalibor – Táňa, Líba – Pali

Druhá část otázky podle mě nemá správnou odpověď.

Jak se říká místu, kde se schůzky odehrávají? Nazval*a bys je jinak?

Peklo.

Která z postav se alkoholu vyhýbá? A která mu naopak holduje? Proč tomu tak je?

Kača, Vlasta, mají rodiče alkoholiky

Líba není z vesnice, ale přijela z Hradiště. Některé postavy mají problém s tím, aby se do organizace zapojila. Napiš alespoň dva argumenty pro její účast při organizaci a dva proti.

Tady není správná odpověď.

Která z postav se bojí ohně? A jak si představuje prevenci požáru? Co bys ty sám*sama považoval*a za největší nebezpečí při takové zábavě?

Kača, hasičák v každé záchodové kabince (:D), v každém rohu, hasič.

SEKCE 2: DIVADELNÍ TVORBA

Herci na svých postavách pracovali dlouhou dobu. Zkus každou z postav charakterizovat jedním slovem:

Nemá nutně správné odpovědi, ale může být třeba:

➡ Kača – cílevědomá / snaživá / kontrolující / úzkostná / idealistická

➡ Vlasta – lehkomyšlná / provokativní / jízlivá / rebelka / zranitelná / nespoutaná

- ➔ Pali – citlivý / nejistý / snivý / odvážný / outsider
- ➔ Líba – rozpolcená / upřímná / charismatická / zranitelná
- ➔ Dalibor – konzervativní / tvrdohlavý / vtipkující / ješitný / sebevědomý
- ➔ Táňa – pečlivá / systematická / pořádkumilovná / upjatá
- ➔ Mima – poetická / záhadná / jiná / tajuplná / hravá

Proč si myslíš, že výše kombinace různých charakterů v inscenaci funguje?

Tady nemusí být také nutně správná odpověď, ale dá se třeba říct, že různé charaktery mezi sebou mohou mít tenzi a to vyústí v konflikt (ne nutně hádku či rvačku, ale spíše neshodu/něco co je třeba překonat) a to nám vytváří zajímavé situace.

V inscenaci můžeš vidět dvě roviny. Jednu realistickou a druhou abstraktnější. Popiš, co se v té druhé děje. K čemu si myslíš, že to inscenaci pomáhá?

Ve druhé rovině většinou slyšíme niterné výpovědi, vzpomínky či komentáře jednotlivých postav, jejichž cílem je přiblížit divákovi, co daná postava řeší či jak se cítí. Díky tomu má divák k jednotlivým charakterům blíže a může lépe pochopit, proč se tak chovají. Ale taky to nemusí být jediná odpověď, každý divák to může vidět jinak.

Jak na tebe působilo prostředí „Pekla“ pod jevištěm? Proč si myslíš, že tvůrci zvolili právě toto místo pro setkávání postav?

Není jedna odpověď.

Možné odpovědi:

Doslovná rovina: „Peklo“ je fyzicky pod jevištěm — tedy „pod světem“, kde se odehrává hlavní dění. Může symbolizovat podvědomí, vnitřní svět postav, kam se schází mluvit otevřeněji, než by si dovolily „nahore“.

Miesto mimo dohľad: Je to úkryt, kde sa mladí schádzajú bez dospelých, môžu byť sami sebou, môžu „zhrešiť“ (pít, hovoriť otvorene, zpochybňovať autoritu).

Symbolika slova „peklo“: Môže odkazovať na napätie medzi postavami, na ich osobnú vnútornú „pekla“ (úzkosti, rodinné problémy, tlak tradície).

Kontrast so svetom nahoře: „Pod jevišťom“ sa odvíja realita mladých ľudí — syrová, autentická, zraniteľná. „Nahoře“ (v sále, na Kači) sa odehráva svet pravidiel, tradíc a očakávaní.

Prostorová metafora: Mladí sú doslova „pod“ spoločnosťou – neberú ju vážne, nemajú kontrolu nad rozhodnutiami dospelých.

Postavy často spievajú alebo recitujú v rytme. Ako to ovplyvňuje atmosféru?

Není jedna odpoveď.

Možné odpovedi:

Hudba ako propojenie tradície a súčasnosti: Písne striedajú ľudové motívy s novými textami – ukazujú stret generácií a spôsob, akým sa tradícia môže premeniť.

Zpěv jako úleva: V momentech napětí přechod do zpěvu uvolňuje emoce, dává postavám možnost mluvit o těžkých věcech jinak než racionálně.

Rytmus vytváří rituál: Opakování, refrény a rytmické fráze působí skoro jako modlitba nebo kolektivní zpověď – z běžné schůzky se stává obřad.

Hudba sjednocuje: I přes hádky se postavy ve zpěvu často propojí – sdílí společný rytmus, společné „CHCI“ a „NECHCI“.

Změna tempa ovplyvňuje náladu: Veselé rytmy zlehčujú situáciu, pomáhajú od deprese, naopak zpomalenie alebo ticho pôsobí vážnejšie a smutnejšie.

Zpěv jako vyjádření identity: Každá postava se do písní zapojuje po svém – i tím se ukazuje jejich individualita, vztah k tradici, nebo odpor vůči ní.

Jak se ti jeví využití tradičného nástroje, akým je harmonika? Myslíš, že by inscenácia bez nej fungovala rovnako?

Individuálný.

Akým spôsobom tvórci ukazujú stret starého (ľudové zvyky, rodičia, „tetičky“) a nového (sociálna sieť, queer identita)? Aké prostriedky k tomu používajú okrem textu?

Zavěšená bota nebo zástěrka odkazují k tradici, plastová ryba Arpád či mobilní telefony a tablet k současnosti. Jejich kontrast na jednom jevišti ukazuje prolínání dvou světů.

Vedle tradičních lidových písní (cimbálka, Hradišťan) se objevují nápady na studentské kapely nebo virální videa. Hudební vrstvy se střetávají podobně jako postoje postav.

Starší/slovácké nářečí Dalibora a dalších vs. současný slang a internetový jazyk Líby.

Dalibor je zosobnění tradice („cimbálka, Hradišťan, 4,20 metrů“), zatímco Kát'a a Líba přináší moderní pohled (sociální sítě, queer otázky, environmentální řešení).

Nápad, že by bota mohla být shozená Palim (queer postavou), je jasný střet tradice s moderním pojetím inkluze.

Jaká témata se v inscenaci objevují? Proč si myslíš, že patří do moderní společnosti?

Identita, sebeobraz, potřeba přijetí, tělesné ideály, LGBT otázky, vliv tradic a generační napětí...

SEKCE 3: POCITY A INTERPRETACE

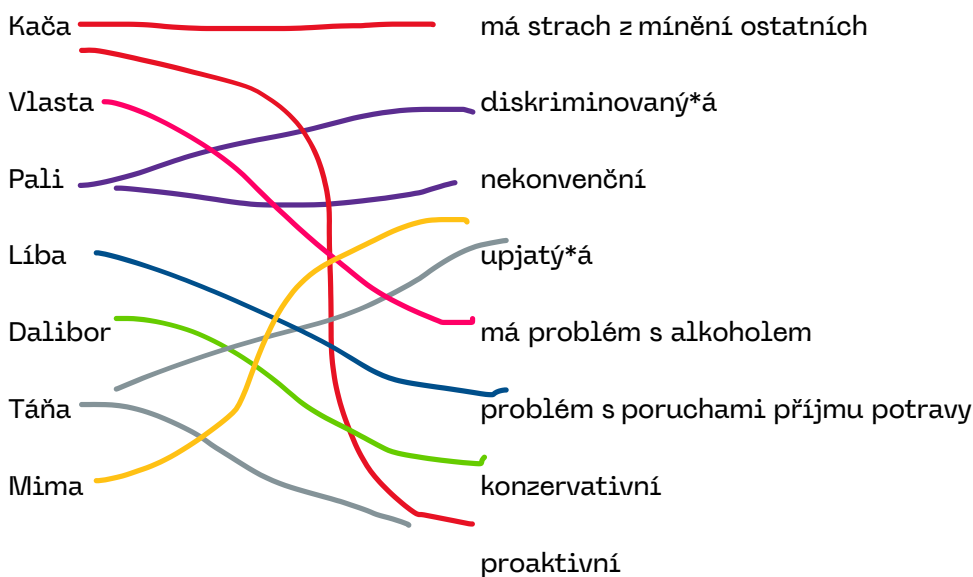
V této sekci nejsou správné odpovědi.

- ➔ Co bylo pro tebe nejzásadnějším sdělením celé inscenace?
- ➔ Se kterou postavou ses nejvíce ztotožňoval*a?
- ➔ Se kterou postavou bys šel*šla na kafe? O čem byste si povídali?
- ➔ Kdyby tvá třída organizovala podobnou zábavu, myslíš, že by dala přednost tradici nebo modernímu vyznění? Jaká témata by pro vás byla důležitá?
- ➔ Zkus vymyslet tři argumenty pro to, proč by se zábava měla pořádat tradičně a „jako obvykle“.

- ➔ Zkus vymyslet tři argumenty pro to, proč by se zábava měla pořádat moderně.
- ➔ V inscenaci se hodně vyskytuje alkohol? Jak jeho konzumaci vnímáš ve svém okolí (přátelé, rodina, známí)? A jak obecně ve společnosti?
- ➔ Co pro tebe znamená tradice? A cítíš, že je pro tvoji generaci důležitá? Jakých tradic bychom se podle tebe měli zbavit a jaké naopak zachovat?
- ➔ Představ si, že jsi novinář*ka a máš napsat krátkou recenzi na inscenaci. Jaký titulek bys zvolil*a?
- ➔ Myslíš, že by se na inscenaci měli podívat spíš studenti, rodiče, nebo třeba i prarodiče? Co by si z ní podle tebe odnesli oni?
- ➔ Pali mluví o tom, že nechce být plakát, ale „obyčejný“. Jak ty vnímáš rozdíl mezi tím, co od tebe očekává okolí, a tím, co chceš ty sám* sama?
- ➔ Některé postavy v inscenaci popisují tlak na vzhled, výkon, úspěch. Cítíš i ty někdy podobný tlak? Jak se s ním vyrovnáváš?
- ➔ Jaké tělesné ideály podle tebe dnes nejvíc ovlivňují mladé lidi? Vidíš v inscenaci momenty, kdy si postavy samy sebe neváží?
- ➔ Postavy na konci říkají, co chtějí a co nechtějí ve svém životě. Kdybys měl*a přidat svoji větu „CHCI“ a jednu „NECHCI“, co by to bylo?

SEKCE 4: POSTAVY

Spoj jednotlivé postavy s charakteristikami (pro jednu postavu může platit více věcí).

Jaká byla podle tebe slabina každé z postav? A jaká naopak silná stránka? Myslíš, že s nimi postavy uměly pracovat?

Postava	Slabina	Silná stránka	Umí s nimi pracovat?
Káťa	Potřeba mít vše pod kontrolou, strach z hodnocení ostatních	Organizovanost, schopnost vést a dotahovat věci	Ne vždy – tlak na dokonalost ji ničí, místo aby jí pomáhal
Vlasta	Únik k alkoholu, sarkasmus, vnitřní bolest	Upřímnost, smysl pro humor	Spíš ne – schovává zranitelnost za ironii
Táňa	Přehnaná systematickosti, závislost na řádu	Spolehlivost, empatie	Jen částečně – kontrola jí dává jistotu, ale brání prožitku
Dalibor	Konzervativnost, ego, předsudky	Loajalita, schopnost zůstat klidný, charisma	Postupně si uvědomuje, že svět se mění, ale brání se tomu
Líba	Nejistota, porucha příjmu potravy, tlak na dokonalost	Citlivost, schopnost mluvit o bolesti	Ne úplně – pojmenovává to, ale nezvládá z toho vystoupit
Pali	Strach z odmítnutí, pochybnosti o sobě	Odvaha být jiný, autenticita	Spíš ano – i přes bolest zůstává sám sebou
Mima	Uzavřenost, odtažitost od reality	Vnímavost, obrazotvornost, intuice	Funguje spíš jako zrcadlo pro ostatní než jako postava, která by své problémy řešila

Pozoroval*a jsi nějaké rizikové chování postav? Myslíš, že si ho uvědomovaly? A snažily se ho řešit? Jak bys ho řešil*a na jejich místě?

Možné odpovědi:

Alkohol – Vlasta a Dalibor ho používají jako únik, Kát'a ho chce naopak zakázat. Většina postav vnímá pití jako normální součást života → nevidí v tom riziko.

Poruchy příjmu potravy – Líba popisuje své hospitalizace a tlak na tělo; okolí reaguje spíš rozpačitě.

Sebepoškozující myšlenky / úzkost – Kát'a a Vlasta mají momenty paniky a vyhoření.

Homofobie / předsudky – Daliborův postoj vůči Palimu je formou sociálního rizika – ubližování druhým.

Většina postav si rizika neuvědomuje naplno, nebo o nich mluví s ironií.

Prostor pod jevištěm se jmenuje „Peklo“. Která postav ho podle tebe prožívala?

Možné odpovědi:

➡ Kát'a – „peklo“ z odpovědnosti a potřeby kontroly,

➡ Vlasta – z vlastních úzkostí a alkoholu,

➡ Líba – z tělesného a psychického tlaku,

➡ Pali – z nepochopení a předsudků,

➡ Dalibor – z odporu vůči změnám, které nezvládá,

➡ Táňa – z chaosu, který narušuje její systém,

➡ Mima – to peklo pozoruje z odstupu, dává mu poetickou podobu.

„Peklo“ se tak stává obrazem vnitřních bojů, ne jen fyzickým místem.

Organizace zábavy, kterou postavy pořádají, se má tradičně dít za účasti rodičů. Kterým postavám se do toho nechce a proč si myslíš, že to tak je? A které by naopak mohly pomoci rodičům uvítat? V čem by byla výhoda přítomnosti rodičů? A v čem naopak nevýhoda?

Možné odpovědi:

Nechce se do toho: Kát'a, Vlasta, Táňa, Pali – chtějí svobodu, vlastní zodpovědnost, odmítají kontrolu.

Mohly by uvítat pomoc: Dalibor (spojení s tradicí), možná i Líba (má problém s hranicemi, potřebovala by podporu).

Výhody: zkušenosti, finance, bezpečnost, jistota, že se vše zvládne.

Nevýhody: ztráta autonomie, návrat k „dospěláckému“ světu, potlačení originality mladých.

Myslíš si, že nějaký problém/strach/nejistotu řeší všechny postavy? Nebo aspoň velká většina?

Ano – všechny postavy v různé míře řeší strach z nepřijetí:

- ➔ Kát'a chce být dokonalá,
- ➔ Vlasta chce, aby ji někdo bral vážně,
- ➔ Líba chce být dost dobrá,
- ➔ Pali chce být přijímán takový, jaký je,
- ➔ Táňa se bojí selhání,
- ➔ Dalibor se bojí ztráty jistot,
- ➔ Mima se bojí úplně zmizet.

Společné téma: potřeba být viděn, uznán a přijat.

SEKCE 5: PRAKTICKÝ ÚKOL

Rozdělte se jako třída na dvě poloviny. Jedna chce zábavu pořádat tradičně, druhá moderně. Veďte mezi sebou diskusi. Můžete použít argumenty, které jste si napsali v sekci 3. Nezapomeňte se věnovat otázce bezpečnosti, alkoholu (tradiční skupina jej chce, moderní spíše ne a v žádném případě nechce tvrdý alkohol).

